

จากกล้วยไม้ธรรมชาติถึงความจริงของชีวิต

..... ระเบียบ

ครั้งหนึ่ง เมื่อประมาณ ปี พ.ศ.:2537 ระหว่างช่วงเดือนมีนาคม ผมและคณะเดินทางโดยรถยนต์ผ่านจังหวัดกาญจนบุรีขึ้นไปทางทิศเหนือ บุกขึ้นเขาไปยังป่า"ทุ่งใหญ่นเรศวร" เลยไปตั้งแคมป์พักแรมในบริเวณใต้ต้นไม้ใหญ่ริมลำห้วย"เซซาโว" เพื่อศึกษาสภาพการเปลี่ยนแปลงของป่าและกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติในบริเวณนั้น

อนึ่ง ระหว่างช่วงปี พ.ศ.2506 ตนเคยเดินทางเข้าไปสัมผัสกับสภาพและบรรยากาศในถิ่นนี้มาก่อน ซึ่งระหว่างนั้น ทั้งสภาพป่าและพันธุ์ไม้นานาชนิดรวมทั้งกล้วยไม้ อีกทั้งชีวิตสัตว์ป่า ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์มาก

ช่วงเช้าวันหนึ่งของการไปครั้งหลังนี้ ผมและคณะได้ใช้รถยนต์แล่นบุกลึกเข้าไปตามเส้นทางซึ่งบ่งบอกให้รู้ว่า แม้อะณานิคมคนนั้นแต่ก็น่าจะมีผู้คนผ่านเข้าออกกันพอสมควรแล้ว แต่ทางก็ยังดีมีสภาพเช่นเดียวกันกับรอยของล้อเกวียน พลันสายตาก็เหลือบขึ้นไปเห็นกล้วยไม้ป่าต้นหนึ่ง กำลังออกดอกบานกระทบกับแสงแดดสะท้อนความงามอย่างน่าจับใจ

ตามสัญชาตญาณของคนรักธรรมชาติร่วมกับนิสัยรักการถ่ายภาพจึงจอดรถทันที พร้อมกับป็นขึ้นไปนั่งบนหลังคารถ นำเอาขาตั้งกล้องขึ้นไปตั้งบนนั้นด้วย แล้วจึงติดกล้องถ่ายภาพเข้ากับขาตั้งอย่างทะมัดทะแมงและประกอบเลนส์ตั้งภาพเข้ามาใกล้ตามที่ต้องการ เสร็จแล้วจึงถ่ายภาพนั้นไว้ได้ตามที่ปรารถนา

หลังจากพฤติกรรมในช่วงสั้น ๆ ได้เสร็จสิ้นไปแล้วจึงทำให้ต้องสะดุดคิด เพราะมองไปโดยรอบแล้ว ก็เห็นแต่กล้วยไม้ต้นนั้นยืนอยู่อย่างโดดเดี่ยว โดยปราศจากต้นรองลงมาจนถึงต้นที่เกิดใหม่ มันเป็นสภาพซึ่งขัดกันกับหลักธรรมชาติ ทำให้รู้สึกแตกต่างไปจากภาพที่เคยพบเห็นเมื่อครั้งเดินขึ้นคอยอินทนนท์ระหว่างช่วงฤดูร้อนของปี พ.ศ. 2514 ตั้งแต่ยังไม่ได้มีการตัดถนนขึ้นไปบนนั้น

ผมเริ่มมองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า กล้วยไม้ต้นซึ่งตนกำลังเห็นดอกออกสวยงามอยู่ในขณะนั้น มันกำลังรอวันตาย เพราะไม่พบชีวิตที่มีเชื้อสายเดียวกันจะทำหน้าที่สืบทอดพืชพันธุ์ต่อไปสู่ออนาคต ดังนั้นภาพที่พบเห็นขณะนั้นจึงเป็นเพียงความสวยงามเฉพาะหน้าเท่านั้น ถ้าผู้ใดหลงอยู่กับมันจนเกินเหตุผล ชีวิตตัวเองก็ถึงถูกมันดึงให้จมตามไปด้วยอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก หลังจากคิดได้เช่นนั้น ดูเหมือนจะทำให้ผมเกิดพลังที่จะสู้กับปัญหาสังคมต่อไปอีก

ถ้าอยู่อย่างไม่มีสัมตาก็คงจะพบความจริงว่า แต่ก่อนทุกอย่างทุกอย่างมีการอยู่ร่วมกันและพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุมีผล เป็นเพราะคนทำลายธรรมชาติจนกระทั่งทำให้ธรรมชาติไม่อาจพึ่งพาตนเองอีกต่อไปได้ แม้กระทั่งลูกกล้วยไม้ต้นเล็ก ๆ ซึ่งน่าจะมีโอกาสเกิดใหม่ แต่ก็เกิดได้ยากยิ่งขึ้น เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายในป่าถูกทำลายจนกระทั่งห่างความเหมาะสมมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

หวนกลับมาดูสภาพเยาวชนในปัจจุบัน จะพบว่ากำลังถูกสภาพแวดล้อมทำลายทุกวิถีทางจากพฤติกรรมของผู้ใหญ่ซึ่งเห็นแก่ตัวรุนแรงยิ่งขึ้น ดังนั้นภาพที่ได้พบเห็นจากสภาพกล้วยไม้ต้นเดี่ยว ดูเหมือนจะมีผล จุกประกายความคิด ให้ผมกลับมาเขียนบทความเรื่อง"แง่คิดจากสภาพกล้วยไม้ต้นหนึ่งซึ่งยืนอย่างโดดเดี่ยวอยู่ท่ามกลางธรรมชาติ" เมื่อ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.:2537

ซึ่งสรุปความตอนหนึ่งไว้โดยบทความเรื่องนี้ท่านเองว่า"ทุกอย่างทุกอย่างถูกมนุษย์ทำลาย แม้กระทั่งสังคมซึ่งคิดว่าอาศัยอยู่เอง จนกระทั่งทำให้ผลจากการกระทำ หวนกลับมาทำลายมนุษย์เองอย่างเห็นได้ชัด" หากใครสนใจบทความเรื่องนี้ น่าจะหาอ่านได้จาก"ห้องสมุดกล้วยไม้ระเบียบ" ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี หรือที่หน่วยบริการข่าวสารของโครงการนี้ก็ได้

การที่มนุษย์ทำลายทุกสิ่งอย่างขาดเหตุผล มีสาเหตุมาจาก "นิสัยความเห็นแก่ตัว" ของมนุษย์เอง ทำให้นึกถึงตัวเองมากกว่าคนอื่น และการมุ่งทำลายอย่างขาดการยับยั้งชั่งใจ ย่อมทำให้เกิดอัตราเร่งรวดเร็ว

ถ้าเริ่มต้นจับจากการมองเห็นประเด็นดังกล่าวแล้วว่า ทุกสิ่งกำลังสร้างกระแสหวนกลับมาทำลายตัวเอง ทำให้มองเห็นภาพชัดเจนมากขึ้น จึงมองเห็นความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า "ความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ ทำให้มนุษย์พิจารณาปัญหาต่าง ๆ และคิดแก้ไข กลับหวั่นกลับหางกันกับทิศทางที่ควรจะเป็นทั้งหมด" แม้อาจมีบางเรื่องที่ปรากฏผลดีให้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง แต่ก็เกิดจากตัวบุคคลมากกว่า จึงทำให้ขาดการสืบทอดสู่ชนรุ่นหลังอย่างจริงจัง

ปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่า "โลกกำลังหวนกลับทิศทาง" เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่มองปัญหาส่วนทางกันกับความจริง ซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานตนเอง เพราะขาดการค้นหาที่ตัวเองแต่มุ่งความสำคัญไปยังสิ่งซึ่งอยู่ภายนอกมากขึ้น

คำว่า "คนคือผู้ไม่ได้" เป็นคำปรารภซึ่งในช่วงหลัง ๆ มักได้ยินกันบ่อยครั้งยิ่งขึ้น ในช่วงที่เริ่มได้ยินเรามากก็มุ่งมองไปยังกระบวนการทำงานภายใต้ระบบการจัดการ เริ่มจับจากระบบราชการ ถัดมาจึงมาถึงระบบการจัดการในภาคเอกชน แม้เริ่มจากหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง บุคคลที่อยู่ในหน่วยงานนั้นซึ่งมุ่งมั่นสร้างงานและสั่งสมคุณงามความดีให้เป็นที่ประจักษ์ชัดมาโดยตลอด กลับได้รับการยอมรับจากคนอื่นซึ่งอยู่ไกลตัวมากกว่า ส่วนคนในหน่วยงานที่ตนทำงานร่วมด้วยกลับมองไม่เห็นความสำคัญ แต่เกิดความริษยาตนเอง แม้ยังมีน้อย วันข้างหน้าย่อมมีมากขึ้น

จนทำให้ช่วงหลัง ๆ คนที่มีความดีงามอยู่ในรากฐาน แต่ยังขาดการเรียนรู้จากประสบการณ์ ซึ่งควรได้รับการประทับประคองจากผู้ใหญ่ที่อยู่ด้านใน กลายเป็นคนทำงานที่โคที่หนึ่งได้ไม่นานนัก ในที่สุดก็จำต้องลาออกไปหางานอิสระ เพื่อหวังความเป็นตัวของตัวเองและโอกาสที่จะพัฒนางานไปสู่ความมีคุณค่ามากขึ้น

อนึ่ง กระแสการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลทำให้สังคมตกต่ำมากขึ้น มีอัตราเร่งและการกระจายรวดเร็วมากขึ้นเรื่อย ๆ และช่วงหลัง ๆ มีการระบอบเข้าไปปรากฏเห็นชัดอยู่ในงานอาสาสมัครซึ่งอยู่บนพื้นฐานที่ควรจะมีอิสระและมีความจริงใจกับทุกคน โดยเฉพาะเขาวชนคนรุ่นหลังและคนในกลุ่มผู้ค่อยโอกาส

บัดนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นปัญหา บีบรัดแคบเข้ามามากขึ้น อีกทั้งรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วย จนกระทั่งขีดตัวบุคคลผู้มุ่งมั่นสร้างงานซึ่งตนเชื่อว่ามีคุณประโยชน์ต่อสังคมด้วยความบริสุทธิ์ใจมาโดยตลอดจากช่วงเวลาอันยาวนาน แม้จะถอยออกมาทำงานบนพื้นฐานที่อิสระแต่ก็หลีกเลี่ยงกระแสดังกล่าวไม่พ้น หากเกิดจากกลุ่มคนที่อยู่ใกล้ชิดตัวและใจที่สุด จึงมีผลรุนแรงมากที่สุด

ส่วนผู้ที่เคยศรัทธา เข้ามาร่วมงานอย่างใกล้ชิด แต่รากฐานยังไม่แข็งแกร่งพอก็ย่อมปลีกตัวออกห่างซึ่งถือเป็นธรรมชาติของแต่ละคน แม้ว่าจิตใจยังมีความรู้สึกผูกพัน แต่ในด้านร่างกายก็ช่วยอะไรได้ไม่มากเช่นช่วงที่ผ่านมา แต่ผู้ซึ่งปลีกตัวออกไป ในที่สุดย่อมตกไปเป็นอาหารอิทธิพลจากที่อื่นต่อไปอย่างไม่อาจมีสิ่งใดจะช่วยได้เช่นกัน ถ้าสามารถแข็งแกร่งอยู่ได้ ในที่สุดก็ต้องย้ายที่ใหม่ต่อไป ทำให้ระหกระเหินต่อไปอีก

สำหรับบุคคลผู้สร้างงานสั่งสมสิ่งให้อำนวยประโยชน์สุขให้แก่สังคมมาแล้วเป็นเวลานาน และมาถึงช่วงนี้ก็กลับถูกปิดล้อมอย่างแน่นหนาโดยกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจที่สุด ผลที่ปรากฏเป็นความจริงก็คือ "งานซึ่งตนได้สร้างและสั่งสมไว้ด้วยความวิริยะอุตสาหะมาโดยตลอด กลับถูกปิดกั้นโดยคนในกลุ่มที่อยู่ใกล้ชิดที่สุด ส่งผลหวนกลับมาทำลายตัวเองชัดเจนยิ่งขึ้น" นับเป็นการสูญเสียอย่างน่าเสียดายที่สุด

"ถ้าบุคคลใดถืออุดมการณ์ที่รุนแรงสักหน่อย ชีวิตอาจกำหนดวิถีทางของตัวเองให้มุ่งไปถึงจุดหมายทำลายตัวเอง แม้ใครจะหุดเหตุนัดที่ย่อมไม่ยากสำหรับบุคคลผู้หุด เพราะเป็นการคิดแทนคนอื่น จนกว่าจะเจอเข้ากับตัวเอง จึงจะรู้จักของจริง"

อย่างไรก็ตาม ในเมื่อสังขรณ์ได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนแล้วว่า ถ้ามองโดยถือกาลเวลาเป็นเงื่อนไข กำหนดร่วมด้วย ถ้ารากฐานจิตใจมีธรรมควรจะเห็นทุกสิ่งทุกอย่างได้สองด้าน และน่าจะรู้ว่าด้านไหนคือรากฐานที่แท้จริง

ถ้าชีวิตบุคคลใดผู้ประกอบคุณงามความดีไว้จนเป็นที่ประจักษ์ชัดแก่สาธารณชน สามารถผ่านพ้นวิกฤตมาได้โดยที่ชีวิตตัวเองไม่วิบัติเสียก่อน แม้ในช่วงที่ผ่านพ้นมาจะมีเหตุการณ์เข้ามาประชิดตัวและใจ รุนแรงแค่ไหน ถ้าใจยังมั่นคงอยู่กับสังขรณ์ซึ่งตนได้สร้างสมมาตลอดชีวิตได้แล้ว ย่อมไม่สูญเสียโอกาสในการเรียนรู้ ในเมื่อชีวิตตัวเองเกิดมาแล้วทั้งที่

จึงขอให้การดำรงชีวิตต่อไปนี้ มุ่งมั่นทำทุกสิ่งทุกอย่างให้เสร็จสิ้นไป โดยไม่สูญเสียสังขรณ์ซึ่งตนได้ตั้งปณิธานไว้ก็น่าจะพอแล้ว ส่วนผู้อื่นไม่ว่าจะไกลหรือใกล้ตัวเรา เราคงไปกำหนดอะไรเขาไม่ได้ คงต้องให้ความเข้าใจและแผ่เมตตาให้ เท่านั้นก็น่าจะดีที่สุดแล้ว

จึงขอช่วยพรให้เพื่อนร่วมโลกทุกคน จงประสพโชคสืบวิถีทางซึ่งแต่ละคนได้ตั้งใจไว้ด้วยเถิด. แต่ก็ใคร่ขออนุญาตฝากไว้เป็นแง่คิดสำหรับผู้สนใจใฝ่หาสังขรณ์ว่า แม้เริ่มจับจากเรื่องกล้วยไม้หรืออาจเลยไปถึงเรื่องอื่นใดก็ตาม ถ้ามุ่งมั่นเรียนรู้เพื่อค้นหาความจริงอย่างต่อเนื่องกันด้วยเหตุและผล ในที่สุดก็คงจะมาจบลง ณ จุดเดียวกันทั้งหมด.

12 มีนาคม 2542